

1. Pojam, cilj, predmet i korisnici računovodstva

Ne postoji jednoobrazna definicija računovodstva, jer se računovodstvo može posmatrati kao:

- proces u kome se prikupljaju, sređuju, obrađuju i čuvaju podaci; oblikuju, prenose i čuvaju informacije koje su problemski usmerene na donošenje ekonomskih promena;
- deo preduzeća koje se bavi tom delatnošću;
- naučna disciplina koja uopštava i unapređuje dostignuća u toj oblasti;
- nastavni predmet u školama i na fakultetima. [\[1\]](#)

Pored pomenutog raščlanjavanja računovodstva, ono se često raščlanjava i na:

1. finansijsko računovodstvo i
2. upravljačko računovodstvo.

a) Finansijsko računovodstvo ima cilj da obezbedi i analizira informacije o ostvarenim efektima poslovanja, i to, prevashodno, za eksterne korisnike (poreski organi, državni organi, razni partneri, akcionari i dr.). [2] S obzirom na to da eksterni korisnici uglavnom nisu zainteresovani za detalje iz poslovanja preduzeća, prezentirane informacije su pretežno globalnog karaktera.

b) Upravljačko računovodstvo je namenjeno rukovodstvu preduzeća i ima za cilj obezbeđivanje i analiziranje informacija nužnih za efikasno upravljanje preduzećem, odnosno obezbeđenje informacija za potrebe kontrole, planiranja i poslovnog odlučivanja. Usmerenost računovodstva ka zahtevima upravljanja preduzećem kroz kontrolu i planiranje poslovanja predstavlja suštinu upravljačkog računovodstva. [3] Upravljačko računovodstvo obezbeđuje detaljne informacije iz poslovanja preduzeća.

Krajnji produkt finansijskog računovodstva su finansijski izveštaji (bilans stanja i bilans uspeha), koji moraju biti sastavljeni u skladu sa opšteprihvaćenim računovodstvenim principima.

Finansijski izveštaji su namenjeni spoljnim korisnicima (vlasnici, kreditori, fiskalni organi, naučni instituti, privredna publicistika) i internim korisnicima – menadžerima. Međutim, za razliku od spoljnih korisnika, autsajdera, kojima su finansijski (računovodstveni) izveštaji jedini informacioni izvor o stanju i uspehu preduzeća, menadžerima, u čijoj nadležnosti i jeste sastavljanje i prezentovanje finansijskih izveštaja, stoje na raspolaganju i drugi informacioni izvori.

Računovodstvo se postepeno razvijalo od metodologije koja je omogućavala preduzetniku da izmeri efekte preduzetih rizika ili poduhvata, do instrumenta kojim se upravlja preduzećem, postajući tako njegova karta i kompas istovremeno. [4]

1.1. Knjigovodstvo i bilans

Preduzeće je ekonomsko-pravno-tehnička i organizaciona celina, osnovana sa unapred određenim zadatkom. Da bi preduzeće izvršavalo postavljene zadatke, neophodno je da raspolaže određenim sredstvima, koja moraju i kvantitativno i kvalitativno odgovarati konkretno postavljenim zadacima. Ispunjavanje postavljenih zadataka pretpostavlja znanje o ekonomskim pojavama koja su uticala na promenu oblika i vrednosti sredstava. Osnovni zadatak knjigovodstva je evidencija pomenutih ekonomskih pojava. Na osnovu podataka o privrednim zbivanjima utvrđujemo rezultate o izvršenju osnovnih zadataka u preduzeću, što znači da knjigovodstvo obezbeđuje kontrolu nad radom preduzeća i omogućava upravljanje preduzećem. Bez knjigovodstvene evidencije bilo bi teško, gotovo nemoguće, utvrditi stanje i sastav imovine kojom preduzeće raspolaže, rezultate i uspeh poslovanja, obaveze i potraživanja prema trećim fizičkim i pravnim licima, obaveze prema državi i sl. Bez uredne i tačne evidencije preduzećem bi se upravljalo stihijski, anarhično, a stepen izvršenja zadataka zbog kojih je preduzeće osnovano se ne bi mogao sagledati.

Knjigovodstvo predstavlja računsku osnovu računovodstva odnosno njegov najvažniji deo. „Knjigovodstvo koje je zasnovano na nominalnoj vrednosti tokova dobara i povezano sa događajima plaćanja (primanja i izdavanja) i dalje razvijano za bilansiranje stanja i računa uspeha, naziva se finansijsko ili poslovno knjigovodstvo.” [5] „Možemo reći da se knjigovodstvom kvantitativno odražavaju, registruju i prate ekonomske transakcije.”

[6]

Finansijsko knjigovodstvo predstavlja sistem registrovanja poslovnih promena ili transakcija preduzeća. Finansijsko knjigovodstvo ima zadatak da vrednosno obuhvati, po hronološkom redu, sve stvarno nastale poslovne događaje koji doprinose promeni strukture imovine i kapitala u određenom vremenskom periodu. Ono počinje osnivanjem preduzeća, a završava se njegovom likvidacijom. S obzirom da se u knjigovodstvu evidentira imovina preduzeća i sve promene nastale na toj imovini, kao i način finansiranja te imovine i promene koje su se u finansiranju desile, knjigovodstvo predstavlja i instrument za utvrđivanje imovine (sredstava) i uspešnosti (rentabilnosti) poslovanja preduzeća. U vezi sa tim, i danas važi Gerstnerova tvrdnja izrečena pre sedam decenija: „Glavno pravilo treba da bude i da ostane: da je ispravno knjigovodstvo najbolji izvor saznanja i obaveštenja za pažljivog trgovca i poslovođu.” [7] Ovo proizilazi iz činjenice da ne postoji ni jedan poslovni događaj koji na izvestan način ne tangira sredstva i kapital preduzeća, koji upravo i jesu predmet knjigovodstvenog obuhvatanja.

Knjigovodstvo nije uvek imalo iste zadatke. Paralelno sa razvojem privrede, dopunjavali su se i zadaci knjigovodstva. U vreme svoga nastanka, knjigovodstvo je imalo skroman zadatak da šifruje poslovne promene, kako se što važno ne bi zaboravilo. „U tom stadijumu knjigovodstvo je bilo samo tehničko sredstvo koje je osiguravalo pregled, evidenciju o pojedinim delovima imovine.” [8] Daljim razvojem privrede, knjigovodstvo dobija novi zadatak. Naime, zbog obimnosti poslova, preduzeća bivaju primorana da angažuju blagajnike ili magacionere, te se javlja i potreba kontrole njihovog rada. Shodno tome, knjigovodstvo dobija kontrolnu funkciju. Kontrolna funkcija je stalno proširivana. U početku se zasnivala na kontroli rada službenika, a

kasnije se proširila i na kontrolu ekonomičnosti. Najstariji nađeni skontro [\[9\]](#) robe u Đenovi iz 1340. godine (skontro bibera) pokazuje da skontro bibera obuhvata ne samo količine i cene, nego i sve troškove u vezi sa nabavkom i čuvanjem bibera. Kontrolna funkcija knjigovodstva se stalno usavršavala, preko sistema stalnog inventara u 17. veku, da bi obuhvatila kontrolu preduzeća kao celine, preko kontrole čiste imovine (čista ili neto imovina je razlika između imovine i obaveza). „Kontrola čiste imovine počinje sa evidencijom pojedinih vrsta gubitaka i dobitaka radi ispitivanja uzroka smanjenja ili poćanja čiste imovine.”

[\[10\]](#)

Danas se smatra primarnim zadatkom knjigovodstva utvrđivanje periodičnog uporedivog rezultata. Karakteristično za knjigovodstvo je da svojim istorijskim razvojem nikad nije gubilo zadatke koje je ranije imalo. Novi zadaci su dolazili, i knjigovodstvo ih je preuzimalo na sebe, ne napuštajući one zadatke koje je pre toga imalo.

Danas su zadaci knjigovodstvenog obuhvatanja poslovnih promena:

- utvrđivanje periodičnog rezultata,
- utvrđivanje finansijske strukture ili imovinske situacije preduzeća,
- obezbeđenje pouzdane osnove za kontrolu izvršenja planskih zadataka i analizu poslovanja,
- obezbeđenje podloge za kontrolu korišćenja sredstava.

Dvojno knjigovodstvo

Dvojno knjigovodstvo je nastalo razvojem prostog knjigovodstva u italijanskim gradovima srednjeg veka, zbog čega se Italija i smatra kolevkom dvojnog knjigovodstva. Dvojno knjigovodstvo je nastalo kada je u prosto knjigovodstvo uključen račun kapitala i račun profita (sa svojim komponentama – rashodima i prihodima) sa ciljem obračuna finansijskog rezultata (dobitka, odnosno gubitka). Finansijski rezultat proizilazi iz vlasničkog kapitala i pripada vlasniku kapitala, te dvojno knjigovodstvo služi vlasniku kapitala da prati oplodnju svog kapitala uloženog u poslovanje. Ne zna se ko je prvi primenio sistem dvojnog knjigovodstva, a u literaturi se često navodi primer trgovačke kuće Frančesko di Marko iz 14. veka, iz čijih se delimično sačuvanih knjiga može pratiti prelaz od prostog ka dvojnog knjigovodstvu. [\[11\]](#) Prvi pisani rad (neobjavljen rad) o dvojnog knjigovodstvu, pod nazivom „O trgovini i o savršenom trgovcu” potiče iz 1458. godine, napisan je od strane Dubrovčanina Benka Kotrulića, a prvim objavljenim radom smatra se delo monaha Luke Pačiolija, istaknutog rimokatoličkog bogoslova i matematičara: „Summa de Arithmetica, Geometria, Proportioni et Proportionalita”.

[\[12\]](#)

Interesantno je napomenuti da su prvi radovi iz knjigovodstva pisani pretežno od strane matematičara, i da su uglavnom objavljivani zajedno sa matematikom, te je i samo knjigovodstvo smatrano granom matematike.

S obzirom na to da dvojno knjigovodstvo karakteriše dvostrano knjiženje svakog poslovnog događaja, ono predstavlja jedan zaokružen, sveobuhvatan, sistematičan i kontinuelan sistem evidentiranja poslovnih događaja, koji omogućuje sticanje uvida u stanje i kretanje imovine i uspeh poslovnog subjekta. Dvostrano knjiženje je rezultat činjenice da su sredstva kojima poslovni subjekat raspolaže nužno jednaka sopstvenom i tuđem kapitalu kojim su ta sredstva pribavljena. Prema tome, svaki poslovni događaj se uvek odražava na dva ili više knjigovodstvenih računa, pri čemu je uvek povećanje na određenom računu (računima) kvantitativno jednako smanjenju na nekom drugom računu (računima), te je ravnoteža stalno prisutna. Na osnovu toga, u svakom trenutku se može utvrditi promet i stanje pojedinačnih oblika imovine i obaveza poslovnog subjekta, kao i imovinski položaj i uspeh poslovnog subjekta.

Poslovne knjige dvojnog knjigovodstva su:

- dnevnik,
- glavna knjiga i
- pomoćne knjige.

Poslovne knjige se u dvojnog knjigovodstvu ne mogu otvoriti bez bilansa. Postojanje bilansa je osnovni preduslov za njihovo otvaranje.

Uvreženo je mišljenje da je dvojno knjigovodstvo složeno, a time i komplikovano, a prosto knjigovodstvo zaista prosto, odnosno jednostavno. U stvari je obrnuto. Dok je dvojno knjigovodstvo jedna zaokružena i logična celina, koja kao takva, traži poznavanje određenih principa, a na osnovu poznavanja tih principa, omogućuje lako prilagođavanje potrebama pojedinačnih preduzeća kao i sticanje uvida u zarađivačku sposobnost i imovinski položaj preduzeća, prosto knjigovodstvo traži da se svaki detalj pojedinačno proučava uz posebno ulaženje u sve detalje, i pojedinačnu kontrolu svake pojedinačne evidencije. Poznavanjem principa koje ćemo izložiti, primena i snalaženje u dvojnog knjigovodstvu postaju laki i jednostavni.

II glava

Principi dvojnog knjigovodstva

Svako preduzeće, kao samostalna ekonomsko-pravna i organizaciona celina, da bi ispunilo zadatke zbog kojih je osnovano, mora raspolagati određenim sredstvima. Ova sredstva moraju biti kvantitativno (po količini) i kvalitativno (po svojim oblicima) usklađena sa postavljenim zadatkom, što drugim rečima znači da će se razlikovati sastav i veličina sredstava u jednoj tekstilnoj fabrici od sastava i veličine sredstava u jednoj fabrici prehrambene industrije.

U dvojnog knjigovodstvu se sredstva stavljena na raspolaganje preduzeću izražavaju dvostrano, i to sa gledišta sastava, oblika (aktiva), i sa gledišta izvora sredstava (pasiva).

1. Sredstva po svom sastavu (aktiva)

Izraziti sredstva po sastavu znači iskazati ih vrednosno po konkretnim oblicima, odnosno prikazati iz čega se sastoji imovina preduzeća. Tako će se u knjigovodstvu posebno iskazati gotovina u blagajni, posebno mašine, zgrade, materijal, roba i sl. Sva ova sredstva rasposređena prema sastavu, odnosno prema konkretnim oblicima nazivamo aktivom. Određena sredstva iskazana u aktivi, kao što su građevinski objekti, mašine i uređaji, patenti i licence i sl. služe za ostvarivanje zadataka (sredstva za rad) [\[13\]](#) i ta sredstva se nazivaju osnovnim sredstvima ili postojenjskom imovinom. Za razliku od ovih sredstava, pojedina sredstva, kao što su novčana sredstva, zalihe materijala, sredstva u proizvodnji, gotovi proizvodi, potraživanja od kupaca i sl. nisu pribavljena sa namerom da u tom obliku ostanu u preduzeću, već u procesu poslovanja stalno menjaju svoj oblik, pretvarajući se iz jednog oblika u drugi. Na primer, preduzeće u toku poslovanja za novčana sredstva kupuje materijal, koji se u procesu proizvodnje preobražava u polugotov proizvod (proizvodnja u toku), iz procesa proizvodnje izlazi kao gotov proizvod, prodajom gotovih proizvoda nastaju potraživanja od kupaca, a naplatom tih potraživanja sredstva se ponovo nalaze u novčanom obliku. Ova sredstva se nazivaju obrtna sredstva, tekuća sredstva ili tekuća aktiva. Prema tome, sredstva posmatrana po svom sastavu (aktiva) se razvrstavaju na osnovna i obrtna sredstva.

1. Sredstva po izvorima (pasiva)

Sredstva po svom sastavu (aktiva) predstavljaju nešto konkretno, stvarno, nešto čime preduzeće ostvaruje svoje zadatke. Svako sredstvo mora odnekud poticati, imati neko poreklo. Ovo poreklo, odnosno izvori sredstava ukazuju i kome sredstva treba da jednog dana, a najkasnije prilikom likvidacije preduzeća, budu vraćena. Izvori sredstava se nazivaju *pasivom*, i prikazuju obaveze preduzeća prema poveriocima i vrednost sredstava koje su vlasnici preduzeća stavili preduzeću na raspolaganje. Obaveze preduzeća će se razlikovati u zavisnosti od načina na koji su sredstva pribavljana. Tako se, na primer, obaveze za sredstva u obliku novca koja potiču iz kredita koji je banka isplatila preduzeću nazivaju Kratkoročni kredit, obaveze po osnovu sredstva u obliku mašine koje je pribavljeno tako što je banka isplatila prodavca te mašine iz odobrenog kredita preduzeću, nazivaju se Dugoročni kredit (dugoročnim kreditom se smatra svaki kredit čiji je rok povraćaja duži od jedne godine i po pravilu se odobrava preduzeću za pribavljanje osnovnih sredstava), obaveza za materijal koji nije plaćen prodavcu (dobavljaču) materijala naziva se obaveza prema dobavljačima, odnosno – Dobavljači

[14]

, obaveze preduzeća za neisplaćene plate radnicima nazivaju se Obaveze za neto zarade, obaveze preduzeća prema državi za neisplaćen porez iz ostvarenog dobitka nazivaju se Obaveze za porez iz rezultata i sl.

Sredstva koja su vlasnici preduzeća stavili preduzeću na raspolaganje, kao i novostvorena sredstva nastala uspešnim poslovanjem preduzeća, ne predstavljaju obaveze za preduzeće, već predstavljaju imovinu vlasnika preduzeća, koja će vlasnicima biti vraćena najkasnije prilikom likvidacije preduzeća. Vrednost sredstava koja su preduzeću stavili vlasnici preduzeća na raspolaganje i vrednost novostvorenih sredstava nastalih uspešnim poslovanjem preduzeća naziva se čista ili neto imovina, a njihovi izvori: sopstveni izvori, odnosno sopstveni kapital.

1. 1. Bilans

Celokupnost sredstava prema konkretnim oblicima (aktiva) i prema svojim izvorima (pasiva), predstavljena u vidu dvostranog pregleda naziva se bilans.

Aktiva

Bilans

Pasiva

Sredstva

Izvori

a) osnovna sredstva

a) sopstveni izvori

a) obrtna sredstva

a) tuđi izvori – obaveze

Bilans je dvostruki prikaz jedne iste stvari. Na njegovoj levoj strani, u aktivi, iskazana su sredstva prema svom sastavu, prema konkretnim oblicima, razvrstanim prema svojoj funkciji u preduzeću na osnovna i obrtna sredstva. Na njegovoj desnoj strani, pasivi, obuhvaćena su ista ta sredstva prema načinu pribavljanja, odnosno prema izvorima. Usled toga, leva strana (aktiva) i desna strane bilansa (pasiva) moraju uvek biti u ravnoteži.

2. Inventar – osnov (podloga) za sastavljanje bilansa

Bilans se sastavlja na osnovu inventara. Inventar je detaljan popis sredstava i izvora sredstava preduzeća. Inventar je sastavni deo knjigovodstvene evidencije. Nastaje kao rezultat popisivanja (inventarisanja) svih sredstava i izvora sredstava preduzeća u određenom trenutku. Početni bilans se sastavlja na osnovu početnog inventara.

Inventar predstavlja popis u vidu spiska svih imovinskih delova, i sadrži sve podatke vezane za tu imovinu (sredstva): količinu, cene i vrednost. Za svaki oblik imovine u aktivi, kao i za svaki deo pasive, sastavlja se poseban popis (inventar). Tako se sastavlja poseban inventar za osnovna sredstva, poseban inventar za zalihe materijala, gotove proizvode, novčana sredstva i sl.

Dakle, i inventar i bilans prikazuju sredstva i izvore sredstava preduzeća na određeni dan, s tim što inventar prikazuje sredstva i obaveze pojedinačno po količini i vrednosti, dok bilans prikazuje sredstva i izvore sredstava samo vrednosno, i to grupisano (zbirno), dakle pregledno. Može se reći da je bilans „rekapitulirani” inventar.

Bilans se sastavlja tako što se iz inventara preuzimu vrednosti svih grupa sredstava i unose na levu stranu bilansa, koja se naziva *aktiva* i vrednosti inventara koje imaju karakter pasive, koje se svrstavaju na desnu stranu bilansa, koja se naziva *pasiva*

. Red unošenja pojedinih pozicija u bilans je propisan tzv. bilansnom šemom.

Zakonski propisi obavezuju preduzeća da popisivanje vrše najmanje jednom godišnje, po pravilu na kraju poslovne godine, za potrebe sastavljanja bilansa stanja i bilansa uspeha. Prema tome, inventar:

- predstavlja dokumentarnu osnovu za sastavljanje početnog bilansa novoformiranog preduzeća, i
- omogućava izradu godišnjeg bilansa time što utvrđuje nedokumentovane promene na imovini preduzeća.

3. Bilans i uticaj poslovnih promena na bilans

Najčešće se bilans definiše kao dvostrani tabelarni pregled kojim se grupisano i sumarno, u vrednosnom izrazu prikazuju sva imovina preduzeća i izvori finansiranja te imovine (izvori sredstava) u jednom određenom trenutku. Iako u praksi bilans ne mora da ima formu dvostranog tabelarnog pregleda, prethodna definicija je za didaktičke svrhe veoma zahvalna.

Najvažnije kategorije imovine su: tekuća (obrtna) imovina i stalna imovina. Ova imovina može biti finansirana iz sopstvenog kapitala, dugoročnih obaveza i tekućih obaveza, koji predstavljaju i najvažnije kategorije izvora.

Poput inventara, i bilans je dakle, pregled imovine i izvora finansiranja te imovine na dan bilansa, tj. na određeni dan ili fiksiran termin. To znači da i inventar i bilans predstavljaju vremenski presek, „trenutnu fotografiju uzetu u prolazu” kontinuiranog procesa poslovanja koje karakteriše stalna promena. Međutim, za razliku od inventara, u bilansu nema naturalnih, količinskih pokazatelja, čime se omogućava sumarno prikazivanje određenih sredstava pod pojedinim bilansnim pozicijama. Usled toga, bilans ima svojstvo preglednosti, što mu u odnosu na obiman i nepregledan inventar daje poseban kvalitet.

Zbog obuhvatanja celokupnosti aktive i pasive, ovaj pregled mora imati karakter ravnoteže, odnosno leva i desna strana moraju da budu vrednosno jednake. Ova uravnoteženost proizilazi iz činjenice da sva sredstva moraju odnekud poticati, ili potiču iz obaveze preduzeća prema nekom trećem licu, ili potiču od vlasnika preduzeća time što ih je stavio preduzeću na raspolaganje, ili potiču iz ostvarenog rezultata poslovanja preduzeća (novostvorena sredstva).

Prema tome, imovina jednog preduzeća se u bilansu posmatra sa dva aspekta. Prvi aspekt jeste oblik u kojem se imovina nalazi, a drugi način na koji je ta imovina finansirana. Imovinu preduzeća čine sredstva (stvari, prava i gotovina) koja se u bilansu iskazuju na levoj strani. Ta leva strana se naziva *aktiva*.

Sa druge, desne strane bilansa, prikazani su izvori sredstava, odnosno, način finansiranja imovine prikazane u aktivi bilansa. U načelu, imovina preduzeća može biti finansirana sopstvenim i tuđim kapitalom. Ta desna strana bilansa u kojoj je prikazan način finansiranja sredstava naziva se *pasiva*.

Usled činjenice da aktiva i pasiva bilansa prikazuju istu stvar (stanje i promenu stanja imovine), samo sa dva različita aspekta, sa aspekta oblika u kome se sredstva nalaze (materijalni oblik, novčani oblik i potraživanje ili pravo na novac po različitim osnovama) u aktivi, i sa aspekta porekla, vlasništva ili načina finansiranja u pasivi, logično je da su aktiva i pasiva bilansa uvek izjednačene.

Dakle, bilansna ravnoteža:

AKTIVA = PASIVA

(osnovna sredstva + obrtna sredstva) = (sopstveni + tuđi kapital)

jeste jedno od najvažnijih svojstava bilansa.

U knjigovodstvu se obuhvataju svi poslovni događaji koji su imali uticaja na imovinu i obaveze preduzeća. Tako će se npr. u knjigovodstvu obuhvatiti poslovni događaji kao što su kupovina, prodaja, isplata, naplata i sl., dok se sa druge strane događaji kao što su npr. odobravanje kreditnog zahteva preduzeća od strane banke, donošenje odluke o investiranju, obračun predračunske vrednosti neke investicije i sl. u knjigovodstvu ne obuhvataju, odnosno ne knjiže, jer ovi događaji za posledicu nisu imali promenu niti nad sredstvima preduzeća niti nad obavezama preduzeća.

Kupovinom npr. neke opreme na kredit za 1.000 dinara, dolazi do promene, odnosno povećanja osnovnih sredstva, a istovremeno i do povećanja obaveza za isti iznos. Naknadnom isplatom

ove obaveze, doći će do promene u visini obaveza preduzeća, odnosno obaveze preduzeća će se smanjiti za 1.000 dinara, uz istovremeno smanjenje novčanih sredstava za isti iznos. Kupovinom materijala za 50 dinara u gotovom doći će do povećanja zaliha materijala za 50 dinara, uz istovremeno smanjenje novčanih sredstava za isti iznos.

Svi prikazani događaji doveli su: do povećanja jednog oblika imovine (sredstva) uz istovremeno smanjenje drugog oblika imovine, ili do povećanja jednog oblika sredstva uz istovremeno povećanje obaveza, ili do smanjenja jednog oblika imovine (sredstva) uz istovremeno smanjenje obaveza za isti iznos.

Budući da se sva sredstva i izvori sredstava obuhvataju u bilansu, proizilazi da će sve pomenute promene uticati na bilans.

[1] Grupa autora: *Računovodstvo I*, SRRS, Beograd, 1994, str. 8.

[2] Grupa autora: *Računovodstvo I*, SRRS, Beograd, 1995, str. 14.

[3] Prema: Grupa autora: *Računovodstvo I*, SRRS, Beograd, 1995, str. 15.

[4] Mellerowicz, K.: *Unternehmenspolitik*, Band III, Feiburg, 1963, str. 198; prema:
Radovanović, R.: *Računovodstvo III*, Savremena
administracija, Beograd, 1996, str. 3.

[5] Kosiol, E.: *Buchhaltung als Erfolgs-, Bestands-und Finanzrechnung*, Walter de Gruyter
Auflage, Berlin, New York, 1977, str. 13, prema: Ranković, J.:
*Teorija
bilansa*
, Ekonomski fakultet u Beogradu, 2003, str. 65.

[6] Rakovački, M.: *Teorija i tehnika knjigovodstva*, Savremena administracija, Beograd, 1973,
str. 6.

[7] Gerstner, P.: *Komercijalno knjigovodstvo i bilans*, Probrana dela, Beograd, 1936, str. 138.

[8] Vasiljević, K.: *Tehnika knjigovodstva*, „Službeni list FNRJ”, Beograd, 1951, str. 12.

[9] Skontro od italij. *scontrare* = obračunati, uporediti.

[10] Vasiljević, K.: isto, str. 12.

[11] Prema: Ilić, G., Škarić-Jovanović K., Radovanović R.: *Računovodstvo*, Ekonomski fakultet
u Beogradu, str. 488.

[12] Delo je objavljeno 1494. godine.

[13] Pojam sredstava za rad se iz racionalnih razloga po pravilu ne izjednačuje sa pojmom
osnovnih sredstava, o čemu će biti reči kasnije.

[14] Dobavljačima se nazivaju firme koje su ispunile svoju ugovornu obavezu prema preduzeću, npr. prodale preduzeću: materijal, robu, osnovna sredstva ili izvršile neku uslugu preduzeću (npr. komunalnu uslugu, uslugu popravljavanja nekog osnovnog sredstva, uslugu prevoza, osiguranja i dr.) a kojima za to nije plaćeno.